

V. I. Lenin (1906)

Frihet att kritisera och enhet i handling

Inledning: Lenin om partidemokratin

Nedanstående text är av stort intresse vad gäller diskussionen om Lenin och de återkommande påståendena att han är upphovsman till den diktatoriska partiregim som utmärkt kommunistpartierna. Men Lenins text som ligger helt i linje med den partiuppfattning som skulle komma att känneteckna bolsjevismen och den tidiga Kommunistiska Internationalen, slår hål på alla de borgerliga och stalinistiska myterna och vantolkningarna om att han eftersträvade ett parti som var toppstyrt och odemokratiskt

Texten visar tydligt bolsjevikledarens genomtänkta demokratiska inställning till frågan om hur man kombinerar demokrati och enad handling – eller som termen som kom att lyda: *demokratisk centralism*. En term som för övrigt infördes i den ryska socialdemokratin av Lenins mensjevikiska meningsmotståndare. Det var först i kölvattnet på den ryska revolutionens byråkratiska urartning som den officiella kommunismen förvandlades till en toppstyrd karikatyr av den levande rörelse den utgjort.

För det första vill inte Lenin förbjuda diskussioner och kritik, tvärtom fastslår han att inskränkningar av dessa strider emot stadgarna.

För det andra anser Lenin att demokratisk centralism definitivt inte handlar om att alla i ett parti ska ha samma åsikter och allra minst samma åsikter som ledning. Det ställs inte ens krav på att partimedlemmarna utåt ska uppvisa en förment enad front och deklarerar att de alla har samma åsikter som ledningen, något som annars är en flitigt förekommande vantolkning av termen inom stalinistiska eller sektliknande organisationer. Tvärtom vänder sig Lenin helt emot uppfattningen om att partidebatten endast får lov att föras på interna partimöten.

För det tredje påvisar han att demokratisk centralism inte gäller åsikter utan istället ett partis handlingar, alltså det som man kan utträta gemensamt. Men inte nog med detta, handlingen måste vara precis och alltså ha ett specifikt mål eller vara angränsad i tid och rum.

För det fjärde framhåller Lenin att principen om åsiktsfrihet endast kan inskränkas i två fall; om den strider emot de övergripande principer som partiprogrammet stödjer sig på, samt om den inkräktar på partiets möjligheter att genomföra de beslut man enats om. Antingen diskuterar man vad man ska besluta om eller så verkställer man besluten, men man gör inte båda sakerna på en gång.

För det femte avvisar Lenin vad som blivit en vanlig vantolkning att hans syn på demokratisk centralism, nämligen att sedan väl ett beslut har tagits är all diskussion om det förbjudet för all framtid. Det som Lenin framhåller är, att diskussion inte kan vara acceptabel under verkställandeprocessen, alltså när själva handlingen genomförs. Inskränkningen är alltså starkt begränsad i tiden. Det finns däremot inget förbud i texten mot att man i efterhand diskuterar tidigare fattade beslut: själva artikeln ifrågasätter ju ett beslut som partiets centralkommitté precis har fattat!

John Andersson

Frihet att kritisera och enhet i handling

Redaktörerna har mottagit följande meddelande, undertecknat av RSDAP: s centralkommitté.

”I perspektivet av att åtskilliga partiorganisationer har ställt frågan om *var gränserna går för hur besluten på partikongresserna kan kritiseras*, har centralkommittén, när man har i minnet att det alltid legat i det ryska proletariats intresse att det funnits största möjliga taktiska enhet inom RSDAP och att *denna enhet i de politiska aktiviteterna* inom de olika sektionerna inom vårt parti nu är mera nödvändig än någonsin, inställningen:

(1) att alla måste tillåtas ha *full frihet* att uttrycka sina personliga åsikter och att försvara sina individuella ståndpunkter i partipressen och på partimötena;

(2) att partimedlemmar ska avstå ifrån att framföra *agitation* som strider emot kongressbesluten på offentliga politiska möten;

(3) att ingen partimedlem på sådana möten ska *uppmäna till handlingar som strider emot kongressbesluten* eller föreslår lösningar som inte står i samklang med kongressbesluten.” (Alla kursiveringar är våra.)

När man granskar innehållet i resolutionen upptäcker man ett antal egenartade punkter. Resolutionen säger att *”på partimötena”* har man *”full frihet”* att föra fram sina personliga åsikter och att kritisera (§1) men att på *”offentliga möten”* (§2) *”ska inga partimedlemmar uppmäna till handlingar som strider emot kongressbesluten”*. Men se vad detta leder till: på partimöten har partimedlemmar rätt att uppmäna till handlingar som strider emot kongressbesluten; men på offentliga möten *”tillåts”* de inte ha full frihet *”att uttrycka personliga åsikter”*!!

De som gjorde utkastet till resolutionen har en helt felaktig uppfattning om relationen mellan friheten att kritisera inom partiet och partiets enhet i handling. Kritik inom gränserna för partiprogrammets principer måste vara väldigt fri (vi påminner om vad Plechanov sa i det här ärendet på RSDAP: s andra kongress) inte bara på partimöten, utan också på offentliga möten. Sådan kritik, eller sådan *”agitation”* (för kritik går inte att skilja ifrån agitation) kan inte förbjudas. Partiets politiska handlande måste vara enat. Inga *”uppmaningar”* som strider emot enheten i bestämda handlingar kan tolereras varken på öppna möten, eller på partimöten, eller i partipressen.

Uppenbarligen har centralkommittén definierat friheten att kritisera felaktigt och allt för smalt och enheten i handling felaktigt och allt för brett.

Låt oss ta ett exempel. Kongressen beslöt att partiet skulle delta i valet till Duman. Att delta i valet är en mycket bestämd handling. Under valet (som nu i Baku idag, t.ex.) har ingen medlem av partiet någonstans någon som helst rätt att uppmäna folk att avstå ifrån att rösta; inte heller kan *”kritik”* av beslutet att ta del i valet tolereras under den här perioden, för det skulle faktiskt riskera att framgångarna i valkampanjen uteblir. Innan valet har utannonserats har däremot partimedlemmar överallt en utomordentlig rätt att kritisera beslutet att delta i valet. Naturligtvis kan tillämpningen av den här principen i praktiken ibland leda till dispyter och missförstånd; men endast på grundval av denna princip kan alla dispyter och missförstånd lösas på ett hedervärdigt sätt för partiet. Centralkommitténs resolution skapar däremot en omöjlig situation.

Centralkommitténs resolution är i huvudsak felaktig och går helt emot partistadgarna. Principen om demokratisk centralism och autonomi för de lokala partiorganisationerna omfattar underförstått allmän och full frihet att kritisera, så länge detta inte förrycker enheten i en bestämd handling; det utesluter all kritik som förrycker eller försvårar enheten i en handling som partiet har beslutat om.

Vi anser att centralkommittén gjorde ett stort misstag som publicerade en resolution i en sådan viktig fråga utan att ha först diskuterat den i partipressen och partiorganisationerna; en sådan diskussion skulle ha hjälpt till att undvika de misstag som vi har påvisat.

Vi uppmanar alla partiorganisationer att nu diskutera denna resolution ifrån centralkommittén och att uttala sina bestämda åsikter om den.

Volna nummer 22, 20 maj 1906

(Översättning: *John Andersson*)

Ordförklaringar

RSDAP: Rysslands Socialdemokratiska Arbetarparti, namnet på det marxistiska partiet i Ryssland 1898-1918. Bolsjeviker, mensjeviker, etc. betraktade sig ursprungligen endast som fraktioner och tendenser inom ett och samma parti. I kölvattnet på den första ryska revolutionen 1905 kom de olika strömningarna att gå samman, varvid dess ledning (centralkommitté) kom att domineras av mensjeviker. Revolutionens nederlag kom på nytt att underblåsa meningsmotsättningarna och 1912 hade konflikten mellan de olika riktningarna inom den ryska socialdemokratin dock blivit så tillspetsad att bolsjevikerna förklarade att de ensamma utgjorde RSDAP. 1917 bildade mensjevikerna ett eget parti, medan bolsjevikerna 1918 döpte om RSDAP till RKP, Rysslands Kommunistiska Parti.

Plechanov: Georgij Valentinovitj (1856-1918) 1883 hade han varit med om att grunda det första ryska marxistiska politiska partiet och var sedan under de kommande 20 åren den ledande ryske marxistiske teoretikern. Han tillhörde dock aldrig bolsjevikerna, utan drevs med tiden längre bort ifrån dem. 1917 stödde han den provisoriska regeringen och tog avstånd ifrån bolsjevikerevolutionen.

Duman: det ryska parlamentet 1906-17. Det tillkom som ett direkt resultat av revolutionen 1905 för att blidka oppositionen emot tsarstyret. Det var dock aldrig valt enligt principen om allmän och lika rösträtt, utan var ifrån början konstruerat så att det skulle gynna de rika i samhället och de reaktionära krafterna. Efter februarirevolutionen 1917 upplöste sig Duman självmant.

Volna: (Vågen) bolsjevikisk dagstidning, utgiven med 25 nummer i Sankt Petersburg i maj-juni 1906.